

CO₂-Managementrapportage Ministerie van EZK en LNV

In het kader van de CO₂-Prestatieladder

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. CO₂-footprint	5
2.1 Afbakening van de organisatie	5
2.2 CO ₂ -footprint 2019	6
2.3 CO ₂ -footprint per dienst	9
3. Reductiedoelstellingen	10
4. Overzicht (voorgenomen) reductiemaatregelen	11
4.1 Kernmaatregelen	11
4.2 Aanvullende maatregelen per dienst	12
4.3 Werkgroepen Community	13
4.4 Data en monitoring	13
5. De CO₂-Prestatieladder in 2020 en verder	14
Bijlage A Footprint per dienst	15

1. Inleiding

Ingegeven door het Klimaatakkoord, en als onderdeel van het concernbrede Manifest verduurzaming bedrijfsvoering (Manifest), zijn het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in 2020 gestart met de implementatie van de CO₂-prestatieladder op trede 3. Trede 3 is het gebruikelijke instapniveau van de prestatieladder. Hierdoor kregen EZK en LNV inzicht in de CO₂-uitstoot van hun bedrijfsvoering, met name op de uitstoot van energie en zakelijke mobiliteit. De volgende stap is dat beide ministeries de prestatieladder op trede 3 laten certificeren. In een later stadium wordt ook de inkoopketen en het effect van beleid op de CO₂-uitstoot meegenomen. In dit gehele proces wordt nauw samengewerkt met alle diensten en agent-schappen; de community verduurzaming bedrijfsvoering (Community).

De CO₂-Prestatieladder biedt als instrument een belangrijke basis voor het realiseren van de CO₂-reductiedoelen van EZK en LNV. In deze CO₂-managementrapportage worden deze doelen, de CO₂-footprint en maatregelen van EZK en LNV in beeld gebracht. Hiermee wordt invulling gegeven aan de eisen van de CO₂-Prestatieladder en wordt op een structurele wijze gewerkt aan het verduurzamen van de eigen bedrijfsvoering.

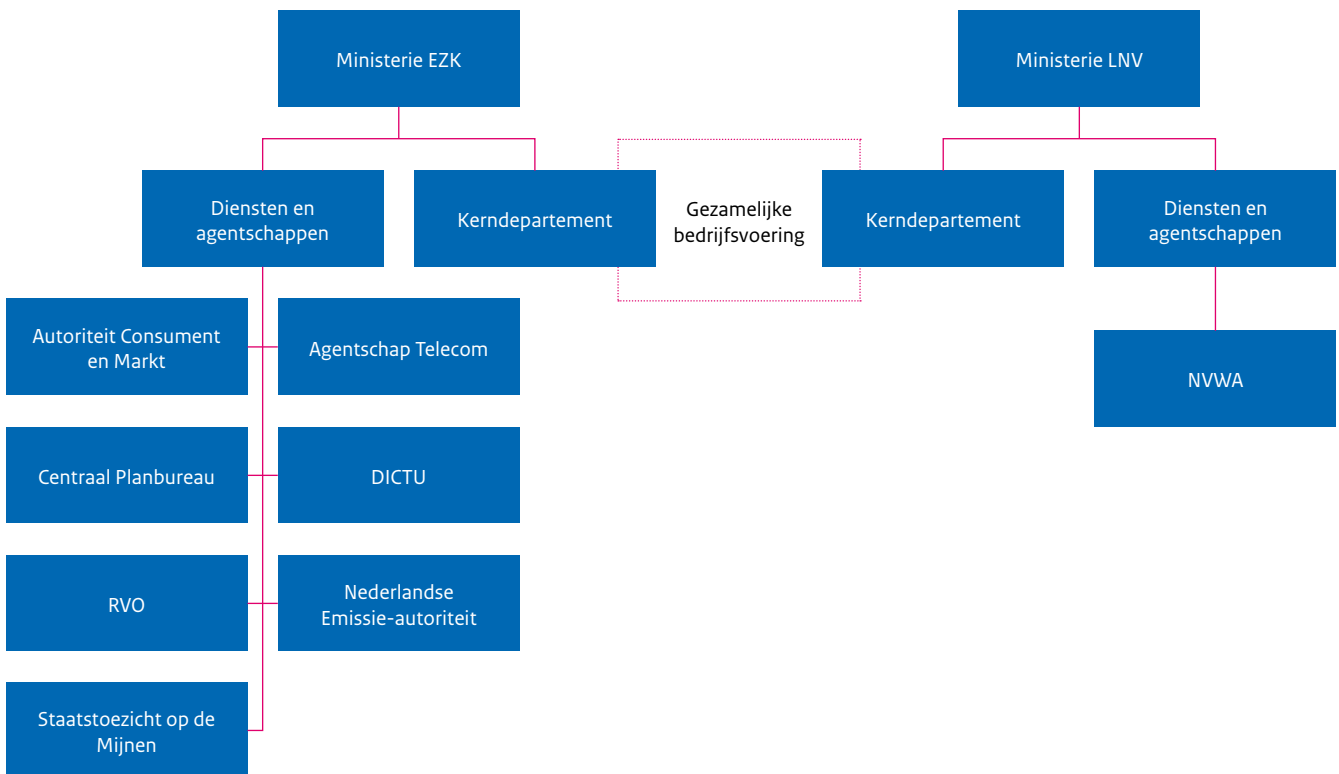
Dit rapport wordt jaarlijks waar nodig bijgewerkt en gecommuniceerd.

2. CO₂-footprint

De basis voor de CO₂-Managementrapportage is het berekenen van de CO₂-uitstoot van de eigen organisatie en daarmee het vaststellen van de CO₂-footprint. Deze is voor het eerst in 2019 voor beide concerns opgesteld. RVO en DICTU startten al in 2018 met het inzichtelijk maken van hun footprint-gegevens. Het jaar 2019 is het basisjaar voor beide concerns en dient als nulmeting voor het CO₂-beleid conform de systematiek van de CO₂-Prestatieladder.

2.1 Afbakening van de organisatie

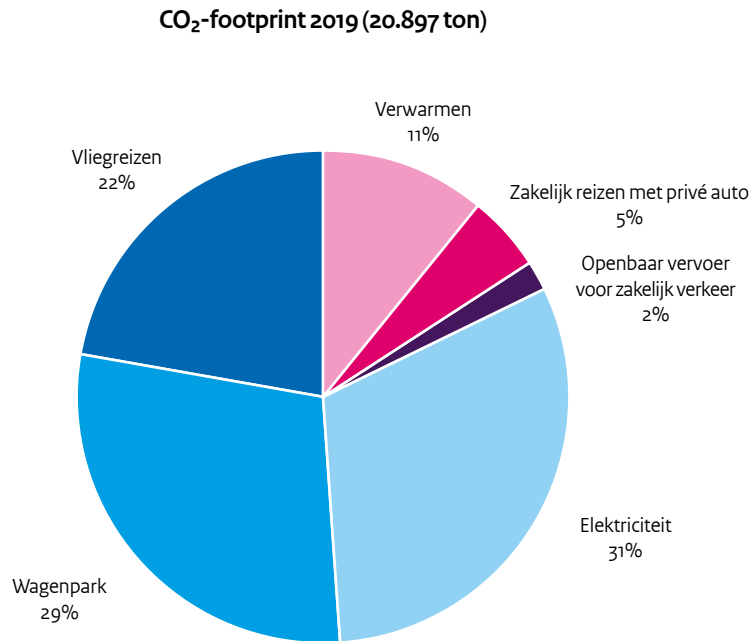
De CO₂-Prestatieladder op niveau 3 richt zich op de CO₂-uitstoot van het energiegebruik van de eigen organisatie en de uitstoot van zakelijk reizen. Voorafgaand is gekeken welke onderdelen van EZK en LNV binnen de scope van de CO₂-Prestatieladder worden meegenomen (zie onderstaand organogram).

Figuur 1 Organiseeronderdelen Ministerie EZK en LNV voor de CO₂-Prestatieladder

2.2 CO₂-footprint 2019

De CO₂-footprint omvat alle directe uitstoot door het eigen brandstofverbruik, verwarming, het elektriciteitsverbruik en zakelijke reizen (exclusief woon-werkverkeer). De CO₂-footprint van LNV en EZK samen bedroeg in 2019 20.897 ton CO₂. Daarmee vallen EZK en LNV in de categorie 'Groot' van de CO₂-Prestatieladder.

Figuur 2 CO₂-footprint EZK en LNV, 2019

Voor beide concerns samen geldt dat de meeste CO₂ uitstoot veroorzaakt wordt door:

1. Energie (elektriciteit en verwarmen)
2. Wagenpark
3. Vliegelingen

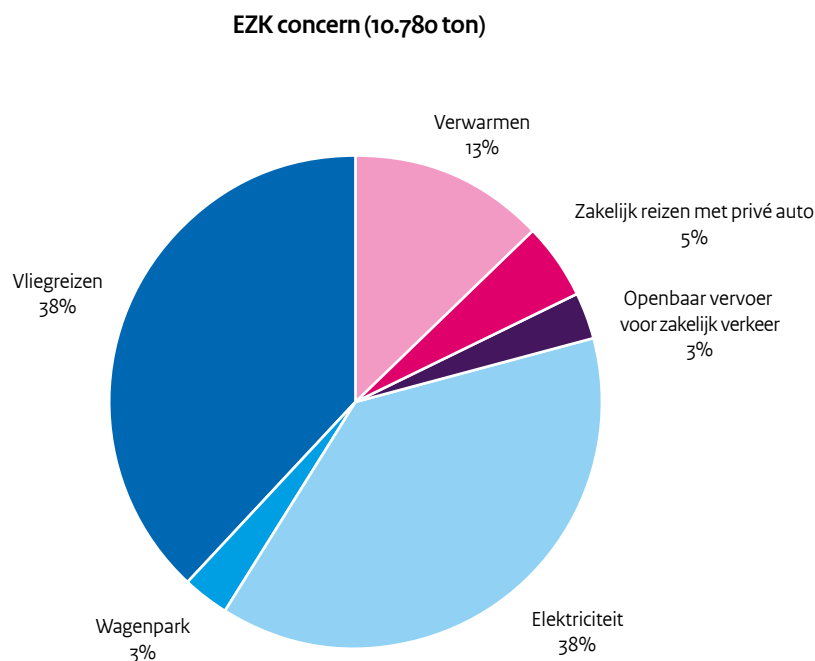
In de huidige footprint van EZK en LNV is 56% van het totale stroomverbruik groen (12,6 miljoen kWh). Alleen Nederlandse groene stroom (wind of zon) onderbouwd met 'Garanties van Oorsprong' (GVO's) wordt als groen gerekend met 0 CO₂-uitstoot. Een deel van de grijze stroom is groene stroom ingekocht met Europese GVO's. Deze stroom wordt als grijze stroom gerekend omdat van groene stroom met Europese GVO's niet kan worden aangetoond dat ze niet dubbel zijn gerekend (één keer meegerekend in land van oorsprong + één keer hier in Nederland gerekend).

In onderstaand overzicht de CO₂-uitstoot per organisatie(onderdeel) en FTE. Ter vergelijking de uitstoot van een aantal andere organisaties. NB: de gegevens in onderstaande tabel zijn niet bedoeld als waardeoordeel.

EZK en LNV			
Organisatie	ton CO ₂	FTE	ton CO ₂ per FTE
EZK kern	1048	1.411	0,7
LNV kern	422	519	0,8
NVWA	9695	2.455	3,9
RVO	7789	3.861	2,0
DICTU	358	802	0,4
AT	951	305	3,1
SodM	293	90	3,3
ACM	271	578	0,5
CPB	38	118	0,3
NEa	32	62	0,5
Vergelijkbare organisaties			
RWS*	110.000	8.866	12,4
IenW kern	1.540	1.587	1,0
ILT	1.800	1.103	1,6
KNMI	1.280	364	3,5
PBL	240	223	1,1

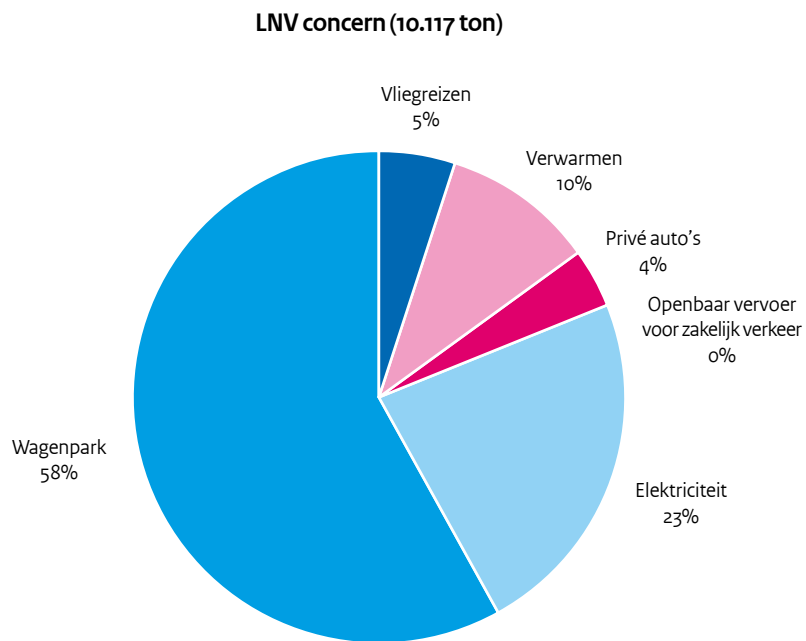
*(inclusief energiegebruik (vaar)wegennet en Rijksrederij)

Als wordt ingezoomd op de afzonderlijke ministeries geeft dat voor EZK, in figuur 3, de volgende verdeling waarbij energie (elektriciteit en verwarmen) en vliegreizen de belangrijkste bronnen van uitstoot zijn.

Figuur 3 CO₂-footprint EZK, 2019

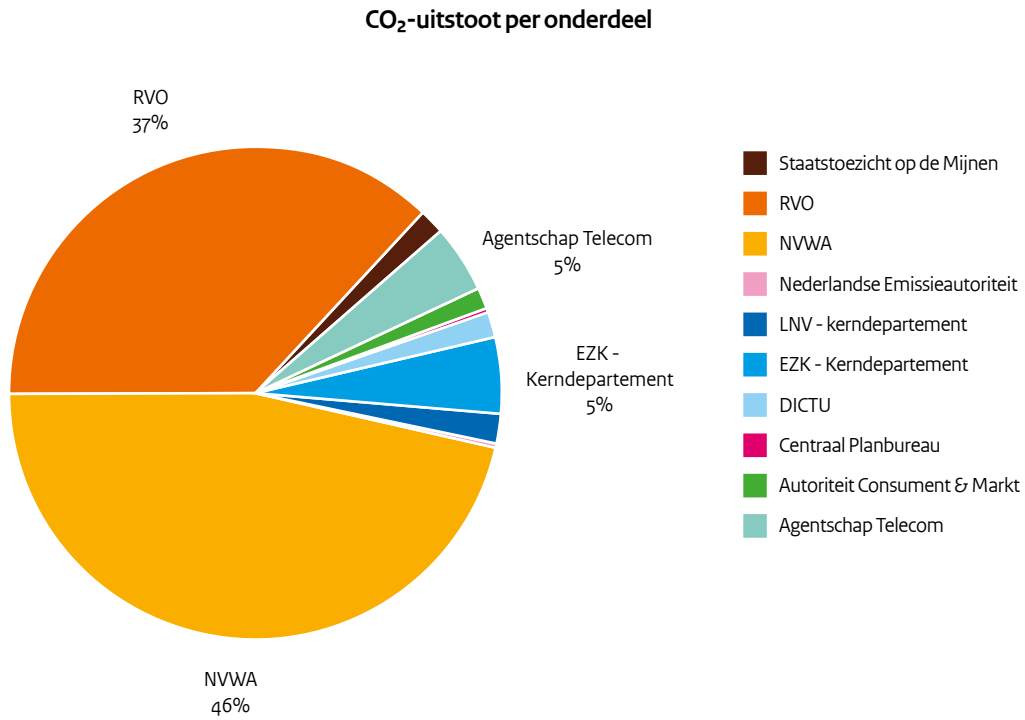
Voor LNV is de veroorzaakte CO₂-uitstoot in 2019 verdeeld zoals te zien in figuur 4. Met als grootste bronnen van uitstoot het wagenpark en energie (elektriciteit en verwarmen).

Figuur 4 CO₂-footprint LNV, 2019

2.3 CO₂-footprint per dienst

In de grafiek van figuur 5 is de CO₂-uitstoot weergegeven voor de verschillende diensten. Hieruit is af te lezen dat de CO₂-uitstoot van de NVWA en RVO gezamenlijk 83% van de totale CO₂-uitstoot bedraagt. In bijlage A is een uitwerking van de footprint per individuele dienst opgenomen.

Figuur 5 CO₂-uitstoot 2019 per onderdeel

3. Reductiedoelstellingen

Nederland heeft de ambitie om de uitstoot van broeikasgassen met 49% te reduceren in 2030, en met 95% in 2050, ten opzichte van het niveau van 1990. Met het sluiten van het Klimaatakkoord eind 2019, is voor de periode tot 2030 het beleid vastgesteld om deze doelen te behalen. In het Klimaatakkoord is ook opgenomen dat de Rijksoverheid daarin een voorbeeldrol neemt met het verduurzamen van de bedrijfsvoering. Practice what you preach is daarbij het principe.

De uiteindelijke ambitie van het Rijk is **een klimaatneutrale bedrijfsvoering**. EZK en LNV willen deze ambitie uiterlijk in 2030 behalen. De focus ligt nu op 'vergroenen' en reduceren, later mogelijk op compenseren.

Klimaatneutrale bedrijfsvoering

Het Rijk wil als organisatie klimaatneutraal en circulair worden. De strategie daarbij is gericht op eerst besparen en voorkomen van verspilling. Vervolgens is het de bedoeling om zoveel mogelijk over te schakelen op hernieuwbare bronnen en grondstoffen. Een laatste optie is het compenseren van uitstoot en vervuiling in het geval nog onvoldoende bespaard wordt of gebruik wordt gemaakt van hernieuwbare energiebronnen en grondstoffen. Insteek is om deze laatste optie waar mogelijk te voorkomen, zodat daadwerkelijke verduurzaming plaatsvindt in de bedrijfsvoering.

Het Rijk heeft tussendoelen bepaald om te stimuleren dat daadwerkelijk wordt bespaard. Belangrijke tussendoelen zijn bijvoorbeeld: het halveren van de uitstoot van mobiliteit, overschakelen op hernieuwbaar gas en 100 procent duurzame elektriciteit en een halvering van het energieverbruik van de kantoren. EZK en LNV gaan op basis van dit Rijksbeleid en de in 2019 vastgestelde eigen CO₂-footprint een pad schetsen hoe het doel van een klimaatneutrale bedrijfsvoering gehaald wordt.

Op weg naar een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030 zijn voor de eigen CO₂-footprint twee concrete subdoelstellingen in relatie tot zakelijke mobiliteit in het Manifest opgenomen:

- Wagenpark: 20% zero emissie in 2020, 100% in 2028
- Zakelijke reizen, inclusief woon-werk verkeer: 50% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 2016.

Aan de eerste doelstelling wordt al uitvoering gegeven. Voor de tweede doelstelling volgt eind 2020 een plan van aanpak. Op de totale CO₂-footprint van EZK en LNV tellen deze beide doelstellingen op tot een CO₂-reductie van ca. 43% in 2030 ten opzichte van 2019.

Voor elk van de drie grote bronnen van uitstoot is, samen met de relevante diensten en agentschappen, een werkgroep samengesteld waarin de maatregelen per thema verder uitgewerkt worden. In Q4 2020 wordt de definitieve set van maatregelen vastgesteld.

4. Overzicht (voorgenomen) reductiemaatregelen

Bij het formuleren en vaststellen van de maatregelen is de inhoud van het Manifest als basis gebruikt en ligt de focus op de grootste bronnen van CO₂-uitstoot op EZK/LNV niveau. Dit zijn het wagenpark, energieverbruik en vliegreizen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen maatregelen die Rijksbreed worden genomen, maatregelen die op concernniveau worden genomen, en maatregelen die op dienstniveau worden genomen.

De basis voor de reductiemaatregelen zijn de maatregelen die in het Manifest zijn benoemd. Daarnaast kunnen inzichten uit de CO₂-Prestatieladder extra acties vragen. Ook kunnen individuele diensten zelf aanvullende maatregelen nemen bovenop de concernbrede maatregelen.

4.1 Kernmaatregelen

De maatregelen die nu voorgenomen en in beeld zijn voor de drie grote categorieën zijn in de volgende tabel opgenomen.

Categorie	Maatregel	Niveau	Impact op de totale footprint
Wagenpark	Zero emission voertuigen (elektrificatie wagenpark)	Concernbreed	-29% reductie mogelijk (bij 100% zero emission)
Vluchten	Maatregelenmatrix Anders Reizen uitwerken in PvA, bijv. trein ipv vliegen, oprekken KM-grens voor vliegen, videoconferencing, compensatie	Concernbreed	-14% reductie mogelijk (bij 50% reductie van zakelijke reizen)
Wagenpark / zakelijke reizen	Maatregelenmatrix Anders Reizen uitwerken (PvA) (auto/fiets/OV)	Concernbreed	
Wagenpark	Verduurzamingsplan Facilitair Concern dienstverleners	Rijksbreed	ntb
Wagenpark	Uitrol laadpalen in rijkspanden	Rijksbreed	Zie zero emission voertuigen
Elektriciteit	Inkoop Nederlandse groene stroom voor alle Rijkskantoren	Rijksbreed	Reeds doorgevoerd in huidige footprint
Elektriciteit	RVB aanjagen om te investeren in energiezuinigheid en verduurzaming van kantoorpanden, waaronder hernieuwbaar op gronden en daken, ledverlichting, beweging sensoren, etc.	Concernbreed	ntb
Energie	Het nemen van wettelijk verplichte energie besparende maatregelen door CDV's en RVB	Concernbreed	ntb
Alle zakelijke reizen	Vergroten en verbeteren capaciteit videoconferencing. Gevolg is reductie reisbewegingen.	Concernbreed	Ondersteunende maatregel
Alle zakelijke reizen	Tijd- en plaats onafhankelijk werken	Concernrijksbreed	
Elektriciteit	Energiezuinigheid ICT en datacenters	Concernbreed	ntb

Bewustwording is een andere belangrijke categorie. Naast bovenstaande inhoudelijke maatregelen worden ook initiatieven binnen de dienstonderdelen genomen om bewustwording, draagvlak en kennis te vergroten onder de medewerkers. Onder andere door ideeënboxen, lezingen, roadshows en interne competities. Daarmee wordt benadrukt dat de eigen invloed van de medewerkers groot is: iedereen kan een steentje bijdragen, bijvoorbeeld door hoe je kiest te reizen en door hoe de gebouwen worden gebruikt.

4.2 Aanvullende maatregelen per dienst

Aanvullende acties en maatregelen per dienst zijn:

Categorie	Maatregel	Niveau
Wagenpark	Intern parkeerbeleid evalueren en evt. aanpassen	ACM
Wagenpark	Onderzoeken mogelijkheid elektrische huurauto's	ACM
Vluchten	Uitwerken voorstel voor beleid buitenlandse dienstreizen (incl video-conferencing). Voor bepaalde bestemmingen trein ipv vliegen. Vooruitlopend op rijksbrede beleid.	ACM
Elektriciteit	Terugbrengen energieverbruik door zuinige inkoop (via SSO) en eigen maatregelen (uitzetten apparaten, energiestand)	AT
Wagenpark	Onderzoek elektrificeren of op andere manier klimaatneutrale meetauto's	AT
Wagenpark	Enkele deelauto's ter beschikking stellen aan medewerkers, hybride indien de eigenaar van het huurpand de laadpalen kan realiseren (start met 4)	SodM
Wagenpark	Aanvraag laadpalen bij RVB	SodM
Wagenpark	Aanschaffen elektrische auto's (100% in 2025) (sneller dan rijksbreed doel). Nieuwe medewerkers elektrische dienstauto's	NVWA
Verwarmen	Gasverbruik: verduurzaming van het laboratorium en kassencomplex in Wageningen. Gestart met het aanleggen van een warmtenet. Bij vervanging van installaties wordt gekozen voor de meest duurzame variant. Beoogt gasverbruik met 80% te reduceren: 2025.	NVWA
Elektriciteit	Inkoop groene stroom Datacenters	DICTU/concern
Elektriciteit	Energiebesparing. Schermen automatisch uitzetten.	DICTU/concern
Elektriciteit	Energiebesparing. Kiezen voor energiezuiniger printers bij vervanging.	DICTU/concern
Elektriciteit	Energiebesparing. Onderzoeken of waar mogelijk datacenters van A- naar C-status (software in slaapstand) kunnen worden gezet.	DICTU/concern
Wagenpark	Alle wagens elektrisch	DICTU
Zakelijk verkeer	Meedoen aan de fietsmissie 2020	RVO
Vluchten	Vlieguren scherper onder de loep nemen (500km grens strak te hanteren en mogelijkheden onderzoeken om deze grens op te rekken naar 700 of 750 km). Vooruitlopend op rijksbreed	RVO
Verwarming	Onderzoeken mogelijkheden voor vergroenen aardgasverbruik met gas-GVO's	EZK/LNV kern
Elektriciteit	Onderzoeken mogelijkheden vergroenen grijs stroomverbruik	EZK/LNV kern
Zakelijk verkeer	Onderzoeken of OV verkeer voor een deel vervangen kan worden voor (elektrisch) fietsverkeer	EZK/LNV kern
Zakelijk verkeer	Onderzoeken of beleid vliegverkeer eerder aangepast kan worden dan rijksbrede maatregel	EZK/LNV kern / concern

4.3 Werkgroepen Community

Voor elk van de drie grootste bronnen van uitstoot, wagenpark, energie en vliegreizen, wordt een werkgroep opgericht die onder de Community hangt. In de werkgroep zijn de relevante diensten die het meest bijdragen aan elk van deze categorieën vertegenwoordigd. In de werkgroep wordt de lijst met maatregelen verder aangevuld.

Werkgroep Wagenpark:	NVWA, EZK/LNV kern
Werkgroep Energie:	RVO, DICTU, EZK/LNV kern
Werkgroep Vliegpreizen:	RVO, EZK/LNV kern, ACM, SodM

Naast het delen van kennis en ervaringen binnen de eigen organisatie, wordt het ook belangrijk gevonden om buiten de eigen ministeries actief te zijn. Daarom wordt ook deelgenomen aan verschillende initiatieven binnen het Rijk.

4.4 Data en monitoring

Alles valt of staat met goede data en monitoring. 'Meten is weten'. Alleen met de juiste gegevens kunnen maatregelen worden genomen en keuzes gemaakt om de doelstelling te bereiken. Door te meten wordt gemonitord hoe ver EZK en LNV zijn in de realisatie van de ambities, en kunnen deze betrouwbare feiten ook worden gebruikt in de communicatie. De invoering van de CO₂-Prestatieladder is hierbij een belangrijke stap voor EZK en LNV.

Op operationeel vlak is verder de ontwikkeling van een duurzaam dashboard gestart om te monitoren of de acties de gewenste resultaten opleveren. Ook wordt de samenwerking met de andere departementen aangehaald. Hiermee wordt meer eenduidigheid verkregen over de definities en wordt ervoor gezorgd dat de verschillende departementen op een soortgelijke manier gaan rapporteren over hun prestaties.

5. De CO₂-Prestatieladder in 2020 en verder

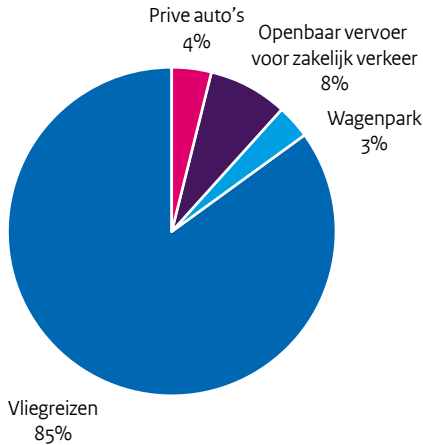
Hoewel de genoemde maatregelen in de werkgroepen verder worden uitgewerkt, helpt het inzicht in de CO₂-uitstoot van beide concerns om nieuwe, aanvullende maatregelen te blijven benoemen. De werkgroepen bewaken de voortgang op de implementatie van de maatregelen en delen daarnaast ervaringen en lessen om het beleid verder te verbeteren.

In 2021 laten EZK en LNV zich extern certificeren voor de CO₂-Prestatieladder op trede 3. De komende jaren zetten we stappen richting de hogere niveaus van de CO₂-Prestatieladder. Het is gebruikelijk dat organisaties doorgroeien naar trede 4 en 5 van de ladder, waarbij de inkoopketen en de impact van beleid ook worden meegenomen. Dit groeipad is een intensief traject dat meerdere jaren zal duren.

Bijlage A Footprint per dienst

EZK Kerndepartement: 1.048 ton CO₂

CO₂-footprint EZK kern

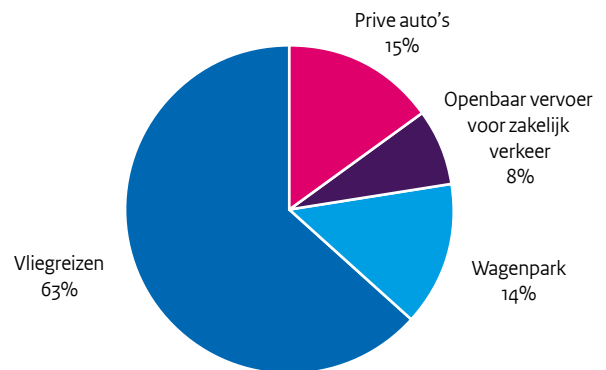

Het EZK Kerndepartement heeft een aandeel van 5% in de totale footprint van EZK/LNV. De belangrijkste bronnen van uitstoot zijn:

- Vliegereizen

LNV Kerndepartement: 422 ton CO₂

CO₂-footprint LNV kern

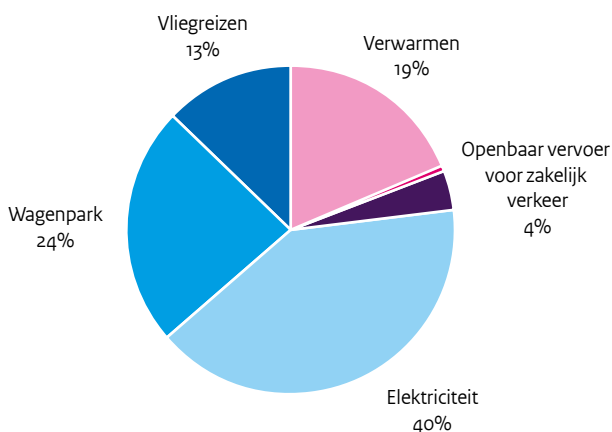

Het LNV Kerndepartement heeft een aandeel van 2% in de totale footprint van EZK/LNV. De belangrijkste bronnen van uitstoot zijn:

- Vliegereizen
- Wagenpark en zakelijke reizen privé auto's

Agentschap Telecom (AT): 951 ton CO₂

CO₂-footprint AT

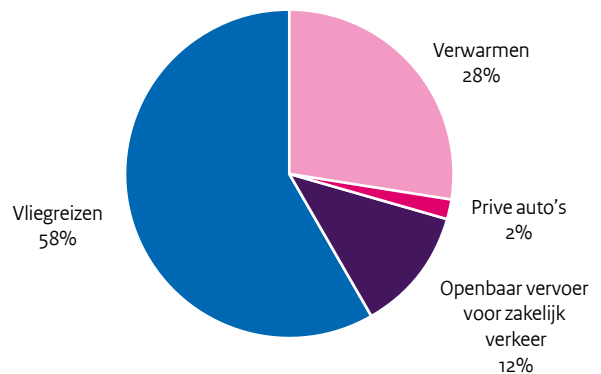

AT heeft een aandeel van 5% in de totale footprint van EZK/LNV. De belangrijkste bronnen van uitstoot zijn:

- Elektriciteitsverbruik panden
- Wagenpark
- Verwarmen panden

Autoriteit Consument en Markt (ACM): 271 ton CO₂

CO₂-footprint ACM

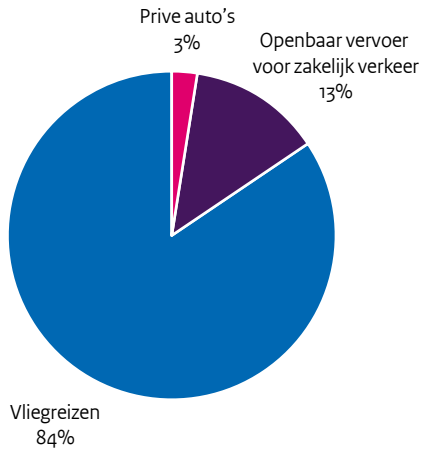

ACM heeft een aandeel van 1% in de totale footprint van EZK/LNV. De belangrijkste bronnen van uitstoot zijn:

- Vliegereizen
- Verwarmen panden

Centraal Planbureau (CPB): 38 ton CO₂

CO₂-footprint CPB

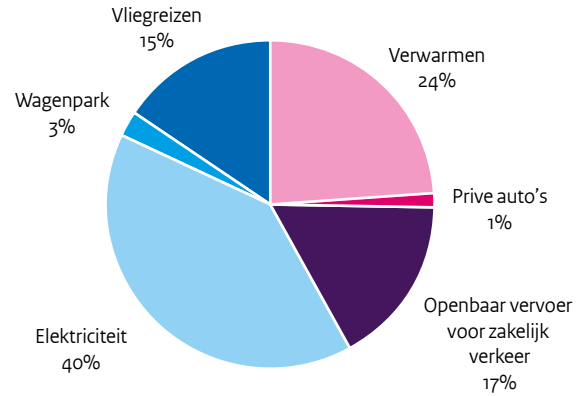

CPB heeft een aandeel van <1% in de totale footprint van EZK/LNV. De belangrijkste bronnen van uitstoot zijn:

- Vliegelingen

DICTU: 358 ton CO₂

CO₂-footprint DICTU

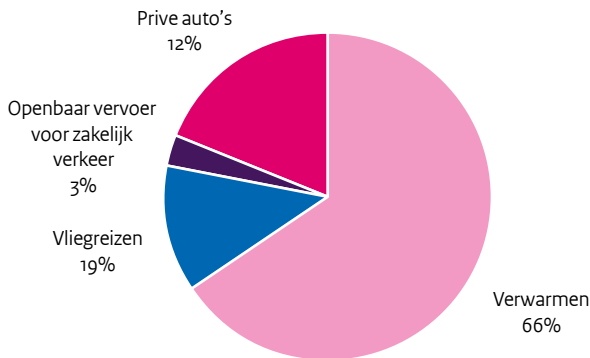

DICTU heeft een aandeel van 2% in de totale footprint van EZK/LNV. De belangrijkste bronnen van uitstoot zijn:

- Elektriciteitsverbruik panden en specialties
- Verwarmen panden

Nederlandse Emissieautoriteit (NEa): 32 ton CO₂

CO₂-footprint NEa

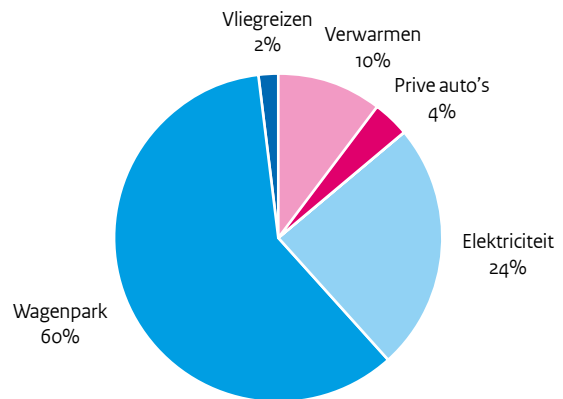

NEa heeft een aandeel van <1% in de totale footprint van EZK/LNV. De belangrijkste bronnen van uitstoot zijn:

- Verwarmen pand

Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA): 9.695 ton CO₂

CO₂-footprint NVWA

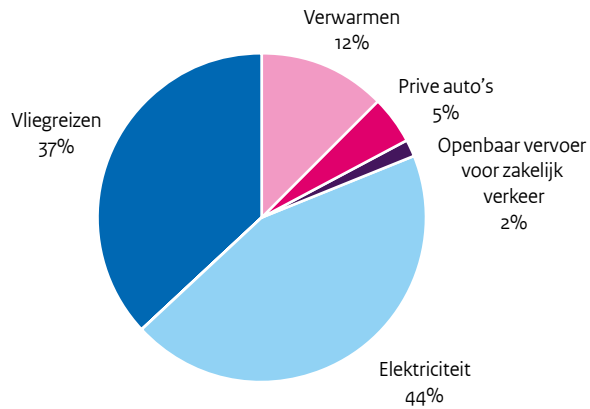
NVWA heeft een aandeel van 46% in de totale footprint van EZK/LNV. De belangrijkste bronnen van uitstoot zijn:

- Wagenpark
- Elektriciteitsverbruik panden en specialties
- Verwarmen pand

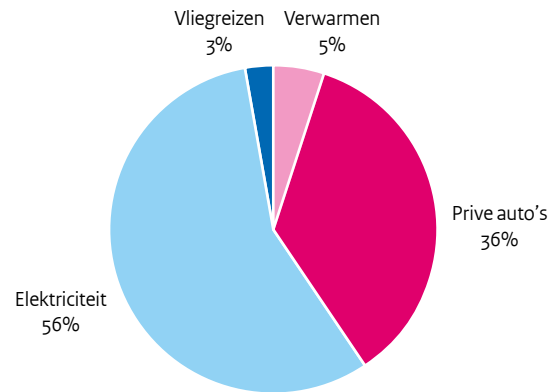
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO): 7.789 ton CO₂

Staatstoezicht op de Mijnen (SodM): 293 ton CO₂

CO₂-footprint RVO

CO₂-footprint SodM

RVO heeft een aandeel van 37% in de totale footprint van EZK/LNV. De belangrijkste bronnen van uitstoot zijn:

- Elektriciteitsverbruik panden
- Vliegreizen

SodM heeft een aandeel van 1% in de totale footprint van EZK/LNV. De belangrijkste bronnen van uitstoot zijn:

- Elektriciteitsverbruik panden
- Zakelijke reizen privé auto's

